

בעניני תשובה ויום הכפורים - שיעור 319

I. לקיחת אספירין או קאפסול של וויטאמין או פיל שנקרא Time Release או אינטרע ווינעס ערב יום הכפורים להקל הצום עליו

(א) למי שאסור להתענות ביוה"כ כל הנ"ל אסור משום שליכא חיוב להכין עצמו שיכול להתענות ורק יש מצוה לאכול מהיקש תשיעי לעשירי וגם לחוש לחשש איסור דהיתר רפא ירפא חל רק על מחלה ואין למילף שיהיה חידוש זה גם כדי שיוכל לקיים מצות הצום ולכן אף בעיוה"כ אסור לקחת הנ"ל (אג"מ ג - ז) ורשאי לאכול אף כשצריך לאכול הרבה ואף כשאפשר ליתן לו האינטרע ווינעס בעיוה"כ (אג"מ ד - ק"ח - ג)

(ב) מי שהוא ברי ויש לו כאב ראש קל פעמים מפני התענית אסור ליקח הנ"ל אפילו ערב הצום אם לקיחת הסם הוא רק להקל על הצום ולא לרפא המחלה (משמעות האג"מ ג - ז) וכ"כ השדי חמד ונהגו להקל (פסקי תשובות תרי"ח - ח) עיין שם בגדר של ענוי ביוה"כ

(ג) חולה שאין בו סכנה כגון שנפלה למשכב או מצטערה כל גופה שליכא סכנה להתענות צריכה להשים הקאפסול לתוך פי הטבעת אפילו ביוה"כ (אג"מ ד - קכ"ח)

(ד) תרופה אשר טעמה אינו מר אסור לחולה שאין בו סכנה (שש"כ ל"ט - ח) ואם טעמה מר שאין בה הנאה לחיך לדעת השאגת אריה (סימן ע"ה) גם כן אסור דכיון דאכלן אחשבינהו (הרא"ש ז"ל כל שעה סימן ח) אמנם לדעת רוב הפוסקים דמותרת דלא אמרינן אחשביה בתרופות (אג"מ ז - ז"ג שש"כ ל"ט - ח) ואפילו אין טעמו מר (אג"מ ג - ח"ז) ועיין בשו"ת מנחת שלמה (י"ז) שדן לענין תרופות שטעמן מר מעט אם גם הן מותרות ומעוטפת בנייר מותר לחולה שאין בו סכנה לפי שאין בזה הנאת גרון ואין דרך אכילה בכך ואף כשהתרופה אין טעמה מר (שש"כ ל"ט - ח) בשם הגרש"ז אויערבך) ובשתיית מים אסור ואך אם מערבבים דבר דדרכו לפגום טעם המים תלוי במחלוקת הנ"ל ואם ישתה המשקה מר פחות מכשיעור יש עוד סניף להתיר

(ה) זקן בן 85 שהוא ברי מ"מ גופו שונה מכל אדם ואולי מצבו כקטן ולכן צריך לשאול הרופא אם הוא צריך לצום ולמי שיש אב זקן במוסד שמחויב לאכול פחות מכשיעור לפי דעת הרופא חייב הבן לדאוג למי שיאכילוהו פחות מכשיעור ואם לא מוצא יבטל הבן תפילה בציבור ויאכילוהו פחות מכשיעור

(ו) וזקן מבולבל דינו כשוטה מ"מ צריך להניח לפניו ויאכל מעצמו ביוה"כ וכעין מה שכתוב בשער הציון (תרי"ט - ח) שאסור להאכיל את הקטן בידים חוץ לסוכה אבל מותר להניח לפניו לאכול ואם ע"י נכרי קל יותר (שבת שבתון זף ע"ז)

II. דינים והערות

(א) אם יכול לנעול קטן שאינו בר חינוך מנעלים של עור עיין ביומא (ע"ח): דתינוקות מותרין בכולן חוץ מנעלת הסנדל משום הנך דלאו רביתיהו גזרו בהו רבנן הנך דרביתיהו הוא לא גזרו ועיין במאירי (דף ע"ח: ד"ה "היתר") דאסור לנעול מנעל קטן דלאו בר חנוך משום דלא תאכילום וכן משמע בר"ן על הרי"ף (רי"ג פ"ח) ושער המלך (הלכות שמיטת הטעור) ועיין בפרי חדש (סימן תרי"ח - סוף סק"ח) דלא נאסר איסור דלא תאכילום אלא דבר שאיסורו מגופו אבל כאן שהמאכל מותר אלא שהשעה אוסרתו התירו חכמים כיון דרביתיהו בהכי אבל מענינים הוצאה ברשות הרבים על ידי קטן לא משמע כן עיין בשש"כ (מהרה"ח - ל"ז - קנ"ד) דאין איסור בדבר והובא זה בשם רב ש.ז. אויערבך ועיין בשו"ת יביע אומר (יו"ד ח - סימן ד) אבל בספר קטנים בהלכה (דף 156) כתב דבספר חינוך הבנים (דף מ"ז) לאיסור וגם שהגאון מדעברעצין דלא ספינן לקטן איסורא בידים. וצריך שאילת חכם

(ב) קטן פחות מבן תשע אין מענין אותו ואם רוצה להחמיר מוחזין בידו (רמ"א (תרי"ז - ז) ומאכילים אותו אפילו בליל יום כפורים (ח"לף המגן סק"ז)

- (ג) וקטן פחות מי"ג שנים אין צריך להשלים מדרבנן כלל רמ"א (שס) ומ"ב (סק"ט)
- (ד) אם מעוברת עד החודש התשיעי צריכה להתענות עיין בשו"ת ציץ אליעזר (י"ז - כ - ד) שאין להתיר היתר כללי על זה ולא כהגר"י פישר
- (ה) יש להזהיר לנשים שנוהגות לומר שהחיינו בשעת הדלקת נרות בבית שלא תאמרו ברכת שהחיינו בכהכ"נ אלא ישמעו מש"ץ ויענו אמן דיש בזה איסור ברכה לבטלה עיין מטה אפרים (תרי"ט - י"ז) ושער הציון (ס"ק ז)
- (ו) נשים שמברכות שהחיינו על הנרות מבע"י אסור לנסוע במכונית וצריך הסרת המנעלים של עור מקודם עיין בכף החיים (סימן תקי"ד - קי"ז)
- (ז) אם עושה כפרות בממון סכום הממון יהא כפי מחיר תרנגול אלף המגן (תרי"ה - י"ח) בשם החיי אדם
- (ח) בליעת רוק בלילה אסור לבלוע שעדיין טעם אוכלים בפיו עיין בהגהות חתם סופר (תרי"ז) ודומה למאכלים שאינם ראויים לאכילה ורובה המתירים משום דאין זה בגדר שתיה אלא בגדר בליעה עיין במ"ב (תקס"ז - י"ג)
- (ט) חולה שמחמיר על עצמו ומתענה הרי הוא מתחייב בנפשו ומאכילים אותו בעל כרחו באר היטב (תרי"ח - ג) אבל יש חולקין עיין בשו"ת אבני נזר (חושן משפט סימן קל"ג) ושו"ת האלף לך שלמה (שנ"ח) ושו"ת יחזה דעת (ה - ס"ח) ועיין במועדי קודש (דף ר"כ) במכתב ששלח הרב"ק ר"י מבעלז לרמ"מ מויזניץ

III. אם המבקש מחילה מחבירו צריך לפרט החטא

- (א) החפץ חיים בספרו הלכות איסור לשון הרע (כלל ד - סעיף י"ז) כתב דאפילו אם חבירו אינו יודע כלל מזה צריך לגלות לו מה שעשה נגדו שלא כדין שהבושה והכנעה הוא עיקר חלק מהכפרה (שע"ת מרבינו יונה ר"ז) וגם מעכב את הכפרה (עיין במועדים וזמנים ה - י"ד) וע"ע במ"ב (תרי"י - סק"ג)
- (ב) אמנם רבי ישראל סלנטר תמה ע"ז דכאשר יספר לו יוגרם לו צער ולכן לא יפרט החטא מ"מ כפרתו אינו כפרה גמורה (ספר הרהורי תשובה דף ק"כ) אבל הפירוט אינו מעכב הכפרה
- (ג) עיין ביומא (פ"ז): דרב הלך אצל הטבח שיבקש ממנו תשובה לכאורה יש ראייה משם דמחילה צריך הכנעה מעיקר הדין וע"ע בשו"ת נודע ביהודה (ה - ל"ה) בענין מי שבעל אשת איש דמשמע משם דפירוט החטא אינו עיכוב וגם במעשה ברב משה פיינשטיין דתפלת זכה מועיל למחילה והכנעה אינו לעיכובה וכן אומרים קודם ק"ש על המטה הריני מוחל ואין כאן הכנעה ופירוט החטא
- (ד) ויש לתרץ להמ"ב דעושה חסד עמו אם יפרט החטא אפילו מצערו מאד דהמעביר על מדותיו מעבירין כל פשעיו נאמר דוקא באופן זה וגם זה ענין גדול להמבקש דעושה דבר ומתבייש בו מוחלין לו ע"כ עונותיו (זרכות י"ג). מ"מ המוציא שם רע על חבירו אינו צריך למחול (תרי"ז - ה זרמ"ח) ומדת ענוה למחלו (מ"ז שס) אמנם כל תלמיד חכם שאינו נוקם ונוטר כנחש אינו ת"ח דאסור לו למחול על כבודו משום בזיון התורה (יומא כ"ג). וזהו כפרהסיא (ספר לתשובת השנה דף קמ"ז) ולא מקרא אכזרי אם לא מחל (ז"ק ל"ג). מדין ת"ח צריך לנקום ולנטור כנחש ועיין ביומא (פ"ז): במעשה ברב ורבי חנינא דלא רצה למחלו
- (ה) שיטת הרב רבינו יאשיה פינטו בפירוש הרי"ף על העין יעקב שדעת רבי אלעזר בן עזריה שאם לא פייס את חבירו גם העבירות שבין אדם למקום אין יום הכפורים מכפר ויש חולקין (שו"ת יחזה דעת ה - מ"ד)
- (ו) ויש מחלוקת אם בכל פעם יקח עמו ג' אנשים עיין בבה"ל (ד"ה יחזור ושו"ע סרצ תר"ו - ז)

גמר חתימה טובה

זכות ההדפסה י"י לרפאלה שלימה לרחמיאל אליעזר ליפא בן שרה לאה בתלך סאר חול' ישראל אלן